

 โรงพยาบาลอุดรธานี Udon Thani Hospital	แนวปฏิบัติ เรื่อง : แนวทางการดูแลผู้ป่วยวัณโรค	หน้า 1/8
		รหัสเอกสาร : PG-NUR-MED-006 แก้ไขครั้งที่ : - วันที่แก้ไข : 06 ส.ย. 2568
ชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ : กลุ่มงานการพยาบาลผู้ป่วยอายุรกรรม วันที่บังคับใช้ : 06 ส.ย. 2568		
ผู้เห็นชอบ (นางสมไสว อินทะสุข) ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ หัวหน้ากลุ่มงานการพยาบาลผู้ป่วยอายุรกรรม	ผู้เห็นชอบ (นางผดวดี สามะ) ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ วิชาการในตำแหน่งหัวหน้าพยาบาล โรงพยาบาลอุดรธานี	
ผู้อนุมัติ : (นายสุรพงศ์ แสนโกชนิก) รองผู้อำนวยการฝ่ายการแพทย์คนที่ 1 ตำแหน่ง ปฏิบัติราชการแทนผู้อำนวยการโรงพยาบาลอุดรธานี		

บันทึกการแก้ไข

ครั้งที่	หน้า	รายการแก้ไข	วัน/เดือน/ปี
1	ทุกหน้า	ฉบับใหม่	06 ส.ย. 2568

หมายเหตุ หน้า 1 QIC จะเป็นผู้บันทึก

	แนวปฏิบัติ เรื่อง : แนวทางการดูแลผู้ป่วยวัณโรค	หน้า 2/8
		รหัสเอกสาร : PG-NUR-MED-006 แก้ไขครั้งที่ : — วันที่แก้ไข : 06 ส.ย. 2568

1. นโยบาย :

คู่มือปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคปอด (Pulmonary Tuberculosis) ฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการรักษาผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาในหอแยกโรคโรงพยาบาลอุดรธานี เพื่อให้สามารถจัดเตรียมอุปกรณ์ตามมาตรฐานที่จำเป็นสำหรับการดูแลรักษาผู้ป่วยขณะนอนรักษาในโรงพยาบาล ได้ถูกต้องตามมาตรฐานมากกว่าร้อยละ 95

2. วัตถุประสงค์ :

- 2.1 ลดความเสี่ยงในการแพร่กระจายเชื้อโรค
- 2.2 เพื่อเป็นแนวทางสำหรับพยาบาลและผู้ปฏิบัติงานในหอแยกโรค

3. ขอบเขต :

คู่มือปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคปอด (Pulmonary Tuberculosis) ฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางสำหรับพยาบาลและผู้ปฏิบัติงานในหอแยกโรค โรงพยาบาลอุดรธานี เพื่อประโยชน์ในการเตรียมความพร้อมในการดูแลรักษาผู้ป่วยวัณโรคปอด โดยเนื้อหาจะครอบคลุมทั้งการดูแลผู้ป่วยตั้งแต่แรกรับ ขณะรักษาในโรงพยาบาล และหลังจำหน่าย

4. กลุ่มเป้าหมาย :

พยาบาลและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของโรงพยาบาลอุดรธานี

5. นิยามศัพท์/คำจำกัดความ :

วัณโรคปอด (Tuberculosis หรือ TB) เป็นโรคติดเชื้อที่สามารถกระจายได้ผ่านทางอากาศ เชื้อแบคทีเรีย Mycobacterium tuberculosis เป็นต้นเหตุของวัณโรคปอด แบคทีเรียนี้สามารถติดเชื้อผ่านอากาศเมื่อคนที่ติดเชื้อไอเอาเสมหะที่มีแบคทีเรียออกมา แล้วคนอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงสามารถติดเชื้อได้หากหายใจเอาแบคทีเรียตัวนี้เข้าไปในระบบทางเดินหายใจ

Isolation room หมายถึง ห้องแยกโรคระบบระบายอากาศเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยในการระบายอากาศเพื่อเจือจางเชื้อโรคในอากาศของห้องแยกโรค โดยมี Filter Housing Unit (PHU) เป็นชุดอุปกรณ์ที่มีระบบการกรองอากาศเพื่อดักจับเชื้อโรคด้วย Pre Filter, Medium Filter และ HEPA Filter และยังประกอบด้วยระบบฆ่าเชื้อโรคด้วยแสง UV Filter Housing Unit (PHU) นอกจากช่วยในการระบายอากาศกรองอากาศ และการฆ่าเชื้อโรคในห้องแยกโรคแล้วยังมีบทบาทสำคัญในการช่วยควบคุมความดันภายในห้องแยกโรคให้เป็นความดันลบ (Negative Pressure) ทั้งห้องเตรียม (Ante Room), ห้องพักผู้ป่วย (Isolate Room) และห้องน้ำ (Toilet Room) ตามมาตรฐานการปรับอากาศและระบายอากาศสำหรับสถานพยาบาล

 โรงพยาบาลอุดรธานี Udon Thani Hospital	แนวปฏิบัติ เรื่อง : แนวทางการดูแลผู้ป่วยวัณโรค	หน้า 3/8
		รหัสเอกสาร : PG-NUR-MED-006 แก้ไขครั้งที่ : — วันที่แก้ไข : 06 ส.ย. 2568

(Health Care Facilities) หัวข้อระบบปรับอากาศและระบายอากาศสำหรับห้องแยกผู้ป่วยแพร่เชื้อทางอากาศ (Airborne Infection Isolation Room, AIIR) ที่กำหนดให้ห้องแยกผู้ป่วยแพร่เชื้อทางอากาศต้องมีความดันของอากาศภายในห้องต่ำกว่าความดันอากาศของห้องโดยรอบ

6. วิธีปฏิบัติ :

ขั้นตอนการปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ	วิธีการ/แนวปฏิบัติ
การคัดกรองเบื้องต้น	พยาบาลวิชาชีพ ตึกอุบัติเหตุและฉุกเฉิน หรือ ตึกผู้ป่วยนอก	1.การซักประวัติ อาการทางคลินิกที่สงสัยว่าอาจเป็นวัณโรค ได้แก่ - ไอเรื้อรังนานเกิน 2 สัปดาห์ - ไอมีเลือดปนเสมหะ ไอเป็นเลือด - ไข้ต่ำๆเหงื่อออกตอนกลางคืนมานานเกิน 1 เดือน - น้ำหนักลด หรือ คลำพบก้อนที่คอ 2.ประวัติการสัมผัสหรือใกล้ชิดผู้ป่วยวัณโรค 3.ประวัติโรคประจำตัว การปฏิบัติและคำแนะนำ 1.เจ้าหน้าที่ให้ผู้ป่วยและญาติสวม surgical mask 2.ถ้ามีอาการดังนี้ ให้ผู้ป่วยเข้าระบบ Fast track เพื่อตรวจคัดกรองซ้ำ และการคัดกรองเฉพาะโรคมากขึ้น
การคัดกรองวัณโรคที่ห้องตรวจวัณโรค (TB Clinic)	เจ้าหน้าที่ห้องตรวจวัณโรค	1.เมื่อผู้ป่วย เข้าระบบ Fast track ในการดูแลวัณโรค 1.1 ทำการตรวจเอกซเรย์ปอด (CXR) 1.2 นำฟิล์มไปห้องตรวจวัณโรค (TB Clinic) เพื่อพบแพทย์ 1.3 แนะนำให้ผู้ป่วยที่สามารถเดินได้เอง ไปเก็บเสมหะที่ห้องเก็บเสมหะหน้า Lab เบอร์ 10 1.4 ผู้ป่วยที่เดินไม่ได้ จะให้เก็บเสมหะที่ TB Clinic ผ่านห้องหน้าต่าง คำแนะนำแก่ผู้ป่วยในการเก็บเสมหะ ให้ใช้เสมหะจากส่วนลำคอลึกๆ โดยการไอขับเสมหะแรงๆ ปริมาณ 5-10 ซีซี เป็นเสมหะหลังตื่นนอน และตรวจเสมหะต่อกัน 3 วัน 1.5 ห้องจุลชีววิทยารับประกันเวลาในการตรวจ AFB ได้ผลภายใน 1 ชั่วโมง หลังได้รับ specimen แล้วโทรแจ้งพยาบาลห้องตรวจวัณโรค 1.6 ให้ข้อมูลผู้ป่วยแจ้งผลการวินิจฉัยและแนวทางการรักษาให้ทราบ

โรงพยาบาลอุดรธานี
Udon Thani Hospital

แนวปฏิบัติ

เรื่อง : แนวทางการดูแลผู้ป่วยวัณโรค

หน้า 4/8

รหัสเอกสาร : PG-NUR-MED-006

แก้ไขครั้งที่ : -

วันที่แก้ไข : 06 ส.ย. 2568

ขั้นตอนการปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ	วิธีการ/แนวปฏิบัติ
การตรวจพิเศษ	เจ้าหน้าที่ OPD/ER	1.การส่งตรวจพิเศษ หรือ เอกเรย์ โทแรนซ์เจ้าหน้าที่รังสี ก่อนส่งผู้ป่วยไป X-RAY ทุกครั้ง 2.แนบเอกสารการซักประวัติ ข้อสงสัย TB หรือ ผู้ป่วย TB ส่งตรวจที่ห้องเฉพาะ 3. บริเวณหน้าห้อง X-RAY แยก Zone ให้ชัดเจนมีเฉพาะผู้ป่วยสงสัย TB หรือ ผู้ป่วย TB 4. ผู้ป่วยใน ทำ Portable ทุกราย ลงทะเบียนก่อนทุกครั้ง การพิจารณาก่อนการรักษาวัณโรค 1. ควรตรวจหาเชื้อเอชไอวี ในผู้ป่วยวัณโรคปอดทุกราย 2. ควรตรวจหาที่ตับในผู้ป่วยที่มีกลุ่มเสี่ยงในการเกิดตับอักเสบ ได้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้มีประวัติดื่มสุรา ผู้ป่วยตับอักเสบ หญิงตั้งครรภ์ 3.ควรตรวจการทำงานของไตในผู้ป่วยที่มีกลุ่มเสี่ยงต่อไตวาย เช่น ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยเบาหวาน 4.ควรตรวจตา ในผู้สูงอายุ หรือมีความผิดปกติทางสายตา 5.ผู้ป่วยที่ดื่มสุราและสูบบุหรี่แนะนำให้เลิกดื่มสุราและเลิกสูบบุหรี่
การดูแลรักษา	พยาบาลห้อง ตรวจวัณโรค พยาบาลห้องแยก โรค	1.ผู้ป่วยจากห้องตรวจอื่นๆถ้าแพทย์วินิจฉัยวัณโรค ให้ส่งผู้ป่วยพบแพทย์ที่ TB Clinic เพื่อลงทะเบียนและรับยาต้านวัณโรค 2. TB Clinic ลงทะเบียนที่คลินิกวัณโรคกรณีที่มีวินิจฉัยว่าเป็นวัณโรคทุกราย ผู้ป่วยเด็กและผู้ใหญ่ 3.ผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นวัณโรคแล้ว ให้ปฏิบัติดังนี้ 3.1 ผู้ป่วยที่เป็นวัณโรคเสมอหะบวก จะได้รับการย้ายเข้าห้องแยกความดันลบ (เมตตาสุคโต /รวมน้ำใจ) แผนกอายุรกรรม 3.2 รักษาโดยแพทย์ประจำหอแยกโรค 3.3 พยาบาลดูแลให้ผู้ป่วยได้รับยาต้านวัณโรคตามแผนการรักษาของแพทย์ (ให้เร็วที่สุด) 3.4 สังเกตอาการผิดปกติและผลข้างเคียงจากการได้ยาต้านวัณโรค 4. กรณีผู้ป่วยที่มีอาการหนักจาก ER ต้องใส่ท่อช่วยหายใจให้ใส่ตัวกรองต่อเครื่องช่วยหายใจเตรียมเคลื่อนย้ายเข้าหอผู้ป่วยใน ได้แก่ - หอผู้ป่วยหนักโรคติดเชื้อ (ICU) มีห้องแยกโรค มี 5 ห้อง

โรงพยาบาลอุดรธานี
Udon Thani Hospital

แนวปฏิบัติ

เรื่อง : แนวทางการดูแลผู้ป่วยวัณโรค

หน้า 5/8

รหัสเอกสาร : PG-NUR-MED-006

แก้ไขครั้งที่ : -

วันที่แก้ไข : 06 ธ.ย. 2568

ขั้นตอนการปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ	วิธีการ/แนวปฏิบัติ
		- หอผู้ป่วยหนัก CICU มีห้องแยก 2 ห้อง - หอผู้ป่วยกึ่งวิกฤตชั้น 6 (Semi ICU) มีห้องแยก 5 ห้อง 4.2 ถ้าห้องแยกเต็มให้จัดเข้ารับรักษาที่หอผู้ป่วยเมตตาสุกโต การปฏิบัติและคำแนะนำ บุคลากรที่ดูแลผู้ป่วยในห้องแยกความดันลบ ให้สวมชุด PPE ระดับ 4
การป้องกันการแพร่กระจายเชื้อวัณโรคในผู้ป่วยนอก	พยาบาลและเจ้าหน้าที่ทุกคนที่เกี่ยวข้อง	1. มีจุดคัดกรองวัณโรคควรแยกออกจากบุคคลอื่นตั้งแต่บริเวณแรกเข้ามาในสถานพยาบาล 2. แนะนำให้ผู้ป่วยที่มีอาการสงสัยสวมหน้ากากอนามัยเพื่อป้องกันการแพร่เชื้อสู่บุคคลอื่นๆ 3. จัดสถานที่แยกผู้ที่มีอาการสงสัยหรือเป็นวัณโรคระหว่างรอตรวจ ไม่ให้นั่งปะปนกับผู้ป่วยอื่น ๆ ซึ่งควรเป็นที่โล่ง ระบายอากาศได้ดี 4. มีป้ายเตือนผู้ป่วยที่มีอาการเข้าค่ายสงสัยวัณโรคควรไปตรวจในสถานที่ใด 5) มีช่องทางด่วน (fast tract) หรือช่องทางพิเศษสำหรับผู้ป่วยที่มีอาการสงสัยวัณโรค กลไกของ มาตรการช่องทางด่วนของแต่ละแห่ง ขึ้นกับนโยบายและบริบทของสถานพยาบาล เช่น • มีห้องตรวจเฉพาะโรคระบบทางเดินหายใจแยกจากผู้ป่วยทั่วไป • กรณีไม่มีห้องตรวจแยกโรค ให้บริการคนที่สงสัยวัณโรคก่อน แต่ต้องอธิบายผู้รับบริการคนอื่นๆให้เข้าใจด้วย 6. ตรวจวินิจฉัยวัณโรคอย่างรวดเร็วและให้การรักษาทันทีหลังการวินิจฉัยว่าเป็นวัณโรค 7. การจัดสิ่งแวดล้อม การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมจัดให้มีห้องแยกโรคที่มีการแลกเปลี่ยนอากาศ ส่วนในห้องที่มีความเสี่ยงสูง เช่น ห้องส่องปอด คลินิกวัณโรค จะมีการติดตั้งรังสี UV - จัดทำห้องเก็บเสมหะที่เป็น Negative pressure ได้แก่ หน้าห้อง Lab เบอร์ 10 และที่คลินิกวัณโรค

 โรงพยาบาลอุดรธานี Udon Thani Hospital	แนวปฏิบัติ เรื่อง : แนวทางการดูแลผู้ป่วยวัณโรค	หน้า 6/8
		รหัสเอกสาร : PG-NUR-MED-006 แก้ไขครั้งที่ : — วันที่แก้ไข : 06 ส.ย. 2568

ขั้นตอนการปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ	วิธีการ/แนวปฏิบัติ
การนัดและการติดตามการรักษาต่อเนื่อง	พยาบาลและเจ้าหน้าที่ทุกคนที่เกี่ยวข้อง	1.ผู้ป่วยนอก นัดเข้ารับยาที่คลินิกวัณโรค กรณีขาดนัด คลินิกวัณโรคตามผู้ป่วยมารับยา 2.ผู้ป่วยใน หลังจำหน่ายให้นัดเข้าคลินิกวัณโรค กรณีผู้ป่วยมีโรคร่วม ให้ติดสัญลักษณ์ให้เจ้าหน้าที่ห้องตรวจนั้นๆทราบ
การให้คำแนะนำและความรู้แก่ผู้รับบริการ	พยาบาล	1. ผู้ป่วยนอกสอนให้ความรู้ผู้ป่วยและญาติที่นั่งรอตรวจเกี่ยวกับการไอจาม การใช้หน้ากากอนามัย การใช้แอลกอฮอล์เจล เนื่องจากผู้ป่วยใช้บริการจำนวนมาก 2. สอนและแนะนำผู้ป่วยขณะนอนโรงพยาบาลเพื่อให้ผู้ป่วยทราบว่าป่วยเป็นวัณโรคปอด มีความจำเป็นต้องสวมหน้ากากอนามัยไว้ตลอดเวลา การรับประทานยาต้านวัณโรคตามแพทย์สั่งจนครบ และการมาตามนัด ไม่หยุดยาเองเพื่อป้องกันการเกิดวัณโรคดื้อยา
การเฝ้าระวังการติดเชื้อวัณโรคในบุคลากร	อาชีวอนามัย	1. ถ้าบุคลากรทางการแพทย์พบว่าผลการตรวจ CXR ปอดพบความผิดปกติให้แจ้งผลแก่เจ้าหน้าที่ทันที 2. ให้มาพบแพทย์โรคทางเดินหายใจและแจ้งกลุ่มงานอาชีวอนามัยเก็บรวบรวมข้อมูล 3. ติดตามการรักษาอย่างต่อเนื่อง

7. เอกสารอ้างอิง

1. World Health Organization. (2018). Global Tuberculosis Report 2018. Geneva Switzerland: retrieved from. <https://www.who.int/publications/i/item/9789241565646>
2. กองวัณโรค กรมควบคุมโรค. (2564). แนวทางการควบคุมวัณโรคแห่งประเทศไทย. retrieved from. <https://ddc.moph.go.th/uploads/publish/1253220220330064337.pdf> วันที่ 17/2/68
3. สมาคมอุรเวชช์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.(2567). แนวทางเวชปฏิบัติการรักษาวัณโรคผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ: โรง พิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
4. สำนักวัณโรคสถาบันบำราศนราดูร. (2565). แนวทางการป้องกันและควบคุมการแพร่กระจายของวัณโรค.สำนักพิมพ์อักษรกราฟฟิคดีไซน์:กรุงเทพ.

 โรงพยาบาลอุดรธานี Udon Thani Hospital	แนวปฏิบัติ เรื่อง : แนวทางการดูแลผู้ป่วยวัณโรค	หน้า 7/8
		รหัสเอกสาร : PG-NUR-MED-006 แก้ไขครั้งที่ : - วันที่แก้ไข : 06 มี.ค. 2568

8. ตัวชี้วัด :

- 6.1 เพื่อให้พยาบาลมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาในหอแยกโรคมากกว่า 95%
- 6.2 เพื่อให้พยาบาลสามารถวางแผนการพยาบาลผู้ป่วยที่มารับการรักษาวัณโรคปอด ได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ มากกว่า 95%
- 6.3 เพื่อให้พยาบาลเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับผู้ป่วยวัณโรคปอดที่เข้ารับรักษาในหอแยกโรคได้ถูกต้อง ครบถ้วน ตรงตามมาตรฐาน มากกว่า 95%

9. ภาคผนวก : -

โรงพยาบาลอุดรธานี
Udon Thani Hospital

แนวปฏิบัติ

เรื่อง : แนวทางการดูแลผู้ป่วยวัณโรค

หน้า 8/8

รหัสเอกสาร : PG-NUR-MED-006

แก้ไขครั้งที่ : -

วันที่แก้ไข : 06 ส.ย. 2568

แนวทางการคัดกรองผู้ป่วยวัณโรคปอดงานผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลอุดรธานี

